

USNESENÍ
PLENÁRNÍ SCHŮZE KLUBU PŘÁTEL HORNICKÉHO MUZEA OKD
V OSTRAVĚ
DNE 2. BŘEZNA 2004

A. Plenární schůze schvaluje:

1. Výroční zprávu o činnosti za rok 2003
2. Zprávu o hospodaření klubu za rok 2003 a zprávu revizní komise k výsledkům hospodaření
3. Rozpočet KP HM OKD na rok 2004
4. Hlavní úkoly KP HM OKD na rok 2004
5. Udělení čestného členství pánům: Ing. Janu Březinovi, Milanu Kovalčíkovi, Ing. Václavu Poštovi, Ing. Vladimíru Špokovi, Ing. Josefu Štafovi a Ing. Zdeňku Vavrušákovi
6. Výbor KP HM OKD v roce 2004 v tomto složení: Ing. Zdeněk Dombrovský, CSc., Arnošt Felkl, Ing. Bohumír Hedbávný, Ing. Drahomír Javorský, Adolf Konečný, Roman Krzak, Ing. Zdeněk Malík, Ing. Jaroslav Minka, Ing. František Papřok
7. Předsednictvo pracovní skupiny - pobočky v Petřvaldě - ve složení: Miloslav Čapča, Přemysl Gross, Ing. Petr Janků, Ing. Jaroslav Mencner, Ing. Petr Schreiber, CSc., Stanislav Žák
8. Předsednictvo pracovní skupiny - pobočky Klubu přátel Mayrau ve Vinařicích - ve složení: Ing. Vladimír Čuřík, Ing. Vladislav Wolski, Jan Uváček
9. Předsedu výboru KP HM OKD Ing. Zdeňka Dombrovského, CSc., místopředsedu Ing. Františka Papřoka, předsedu pracovní skupiny - pobočky Petřvald - p. Miloslava Čapču a vedoucího pracovní skupiny - pobočky Mayrau Vinařice - Ing. Vladimíra Čuříka
10. Revizní komisi ve složení: Karel Schichor, Břetislav Složek, František Žebrák

B. Plenární schůze ukládá výboru klubu:

1. Rozpracovat úkoly na rok 2004 do kalendářního plánu s termíny a zodpovědnými osobami a zajistit kontrolu jejich plnění
2. Osobní agitací u kolektivních členů, včasným a úplným předkládáním žádostí o nadační příspěvky a stoprocentní příspěvkovou morálkou individuálních členů zabezpečit finanční prostředky na realizaci programovaných úkolů

3. Zahrnout do plánu práce na rok 2004 exkurzi na některý činný důl

Výbor KP HM OKD na své schůzi zvolil předsedou Ing. Zdeňka Dombrovského, CSc., místopředsedou Ing. Františka Papřoka, jednatelem Ing. Karla Malíka, hospodářem Adolfa Konečného a výběrčím příspěvků Romana Krzaka. Redakční radu Hornického zpravodaje tvoří Ing. Drahomír Javorský, Ing. Otakar Podhajský, Ing. Karel Malík.

ZPRÁVA O ČINNOSTI KP HM OKD - POBOČKA PETŘVALD ZA ROK 2003

Činnost pobočky byla převážně zaměřena na organizování besed na vybraná témata. Bylo předneseno celkem sedm odborných přednášek, a to:

únor - Ing. L. Šumpich – Thajsko a Kambodža očima Fučíkovců
březen - Ing. M. Mencner – Současná technika a technologie na dolech OKR
duben - Ing. Z. Dombrovský, CSc. – Historie dobývání v Petřvaldské dílčí pánvi
červen - Ing. B. Bíbr – Hornické činnosti a životní prostředí
září - PhDr. O. Klepek – Co skrývá archiv OKD
říjen - Ing. S. Vopasek – Hornické symboly, slavnosti a parády
listopad - Ing. J. Klát – O hornictví od začátku až do konce zahlazování stop po těžbě.

Všechny přednášky měly velmi vysokou odbornou úroveň a byly všemi přítomnými přijaty s velkou pozorností. Za to je zapotřebí všem přednášejícím poděkovat. V měsíci lednu byly řešeny organizační problémy pobočky. V prosinci byl program věnován diskuzi k další činnosti a zaměření pobočky v r. 2004 a k hornické problematice obecně.

V měsíci květnu byla uskutečněna návštěva HM OKD v O.-Petřkovicích. Celková účast na všech akcích pobočky byla v průměru 16,5 členů. Kromě členů pobočky se akcí zúčastnilo celkem 32 nečlenů.

Nezanedbatelnou pozornost zasluhuje i účast členů pobočky na zpracování publikace „Historie Dolu Julius Fučík“. Svými články do publikace přispěli: M. Čapča, O. Kochan, M. Kovalčík, Ing. J. Mencner, Ing. P. Schreiber, CSc.

K 31. 12. 2003 má pobočka 24 členů, tzn. oproti roku 2002 se rozrostla o sedm.

V roce 2003 se úspěšně rozvíjela spolupráce s MÚ Petřvald v souladu s dohodou uzavřenou v r. 2002. Uskutečnily se dvě schůzky s místostarostkou a byla projednána zejména spolupráce na přípravě 700. výročí založení obce Petřvald. MÚ Petřvald pobočce přispěl i finančně, za což patří upřímný dík.

Výbor klubu pracoval ve složení: M. Kovalčík, M. Čapča, Ing. Z. Dombrovský, CSc., Ing. J. Mencner, Ing. P. Schreiber, CSc., V průběhu roku 2003 požádal o uvolnění z funkce předsedy M. Kovalčík. Výbor jeho žádosti vyhověl a k 31. 12. 2003 byla z funkce uvolněn. K 1. 1. 2004 byl předsedou zvolen M. Čapča.

Nový výbor na r. 2004 byl zvolen v únoru ve složení: M. Čapča, Ing. P. Janků, P. Gross, Ing. J. Mencner, Ing. P. Schreiber, CSc., S. Žák.

Z přidělených prostředků pro rok 2003 ve výši 4500 Kč bylo vyčerpáno 3703 Kč, tzn. došlo k úspoře 797 Kč.

Ing. Zdeněk Dombrovský, CSc.

ZPRÁVA O ČINNOSTI KP HM OKD - POBOČKA PŘI SKANZENU MAYRAU

Práce pobočky v roce 2003 probíhala podle programu schváleném 7. 11. 2002. Výbor pracoval podle kalendářního plánu a podle potřeby i na mimořádných schůzích.

Byly organizovány následující akce a přednášky s besedami:

- leden - Geologie a tektonika podloží prostor a geopatogenní zóna.
Přednesl RNDr. Evžen Andres
- 14. 2. - byla zorganizována akce „Masopust“. K poslechu hrála hudba pana pana Mildorfa
- 12. 3. - Vznik a vývoj slojí v Kladenském revíru. Přehled důlní měřicí techniky.
Přednesl p. Melichar.
- 16. 4. - Důlní otřesy na Kladensku – autor Pavel Klos.
- 30. 5. - zorganizován Den dětí
- 7. 6. - zájezd do Příbrami autobusem na Svatou Horu a do Hornického muzea.
Účast 31 členů.
- 6. 9. - p. Melichar a Uváček se zúčastnili setkání hornických měst v Sokolově
- 13. 9. - organizace Dne horníků
- 15. 10. - přednáška „Metrostav a metro“ – přednesli ing. Polák a ředitel p. Voner
- 27. 11. - zprovoznění parního těžního stroje Ringhofer z r. 1905 spojeno s oslavou Barborky za účasti 82 členů a hostů

Účast na přednáškách se pohybuje kolem 40 %. Členskou základnu tvoří ke konci roku 99 členů.

V průběhu roku proběhla řada jednání o spolupráci se zástupce SUBTERA, GŘ Energie Kladno, KARBONIA, Služby dolů (likvidace a úprava hald), OÚ Tuchlovice a EKO Kladno. V červnu naši členové připravili zvláštní vydání HZ o Skanzenu Mayrau.

Stručná zpráva o hospodaření pobočky:

Hotovost na počátku roku	3 958,-- Kč
Vydání v průběhu roku 2003	9 958,80 Kč
Hlavní položky výdajů činily	
Den dětí	1 039,-- Kč
Autobus do Příbrami	4 376,-- Kč
Den horníků	1 123,-- Kč

Ing. Vladimír Čuřík

Poznámka: hospodaření poboček je součástí účetnictví KP HM OKD

JAK JE ZNÁME

Jde o tři muže, kteří z vlastní vůle nedávno opustili funkce v KP HM OKD, aniž opouštějí tento kolektiv, v němž strávili mnoho plodných let. Byli poctěni udělením čestného členství Klubu přátel jako nepatrnou odměnou za dlouhá léta obětavé práce při opatrování hornických tradic, jejich střežení a rozhojňování tohoto bohatství pro tuto i budoucí generace. S úctou a díky na ně vzpomínají za nás za všechny jejich přátelé-spolupracovníci.

ING. VLADIMÍR ŠPOK

Narodil se v roce 1940. Po absolvování základní a jedenáctileté školy promoval na hornicko-geologické fakultě Vysoké školy báňské, na katedře výstavba dolů.

Jako provozní inženýr nastoupil do podniku VOKD, závod hloubení jam. Odtud přešel v roce 1962 na Důl ČSM, kde postupně zastával řadu řídicích funkcí od vedoucího úseku, směnmistra, vedoucího výroby, vedoucího rozvoje podniku až po hlavního inženýra podniku. Po restrukturalizaci revíru v roce 1993 se stal místopředsedou představenstva nové akciové společnosti Českomoravské doly. V této funkci zůstal až do roku 1995, kdy odešel do důchodu.

Inženýr Špok zasvětil svůj život práci v hornictví a podílel se plně na zachování stavovských tradic a hornické historie. Měl velký podíl na zřízení hornického skanzenu v kladenském revíru na Dole Mayrau. Po celou dobu jeho vzniku řídil jako předseda komise přípravu expozic až do otevření skanzenu v roce 1994. V roce 1996 vstoupil do Klubu přátel Hornického muzea OKD v Ostravě a stal se jeho aktivním členem. Dotvářel neformální spojení mezi vedením akciové společnosti Karbon-Invest, Klubem přátel a Nadací Landek. Zajišťoval především spolupráci a technickou výpomoc jednotlivých důlních podniků při výstavbě expozic Hornického muzea. Jako místopředseda výboru Klubu přátel měl značný podíl na koncipování záměru a schválení Hornického muzea jako samostatného odštěpného závodu v rámci OKD, a. s.

Za jeho působení ve výboru se tak stal Klub přátel operativním a aktivním účastníkem výstavby celého areálu Hornického muzea – „pomníku historie hornické práce v revíru“.

Ing. Stanislav Vopasek

ING. OTAKAR PODHAJSKÝ

Poprvé jsme se potkali ve školním roce 1963/1964 na studentské koleji VŠB na Hladnově, kdy Ota Podhajský navštěvoval mého tehdejšího spolubydlícího Vlastíka Kučeru, ročníkového vedoucího a představitele studentů SIS (Speciální inženýrské studium). Ota byl při těch návštěvách a konzultacích vždy usměvavý, pracovitý a kamarádský.

Pak jsem měl možnost blíže jej poznat na Dole ČSA, kam nastoupil do funkce ředitele 1. listopadu 1975. Nebylo jednoduché zvládnout problémy velkodolu, kde bylo přes pět tisíc lidí, 150 km chodeb a denně musel těžít více než 10 000 tun uhlí. Přístup k člověku, jeho pracovitost a zásadovost přinášely šachtě kýžené ovoce a přecházelo to i na techniky, předáky a havíře. Nebylo divu, že Ota kraloval na velkodole až do konce roku 1980. Byl to jeden z ředitelů, který dal dohromady kolektiv schopný plnit úkoly za jakýchkoliv podmínek. Za jeho éry bylo překonáno celkem 108 rekordů; z toho 21 revírních, 79 podnikových a osm závodních.

Jako normovač, záchranář a školitel v závodní škole práce jsem byl ve styku s havíři, předáky i techniky – ředitel Podhajský byl všemi uznáván. Nepoznal jsem nikoho, kdo by jej nenáviděl nebo pomlouval. Měl přirozený respekt a jeho podřízení by pro něj udělali cokoli. Byl to především havíř a havířna byla pro něho vše. Na šachtě panovalo úsloví: komu nepomohl, tomu neublížil. Jen podrazy nesnášel, s takovými se někdy těžko vyrovnával.

Po odchodu z Dolu ČSA působil na výstavbě Dolu Frenštát a odtud přišel už jako důchodce, který neumí zahálet, mezi přátele budující Hornické muzeum na Dole Anselm pod Landekem. A tak se od roku 1996 utvořil kolektiv: ředitel muzea Ing. Stanislav Vopasek, ředitel Nadace Landek Ing. Míla Vokřínek, předseda Klubu přátel Hornického muzea OKD Ing. Ota Podhajský, který s ostatními pracovníky muzea – ať to byl dělník, průvodce, funkcionář nebo fanda muzea – věnoval všechn svůj um, čas a úsilí pro dobrou pověst a rozkvět Hornického muzea.

Výsledkem byla realizace desítek projektů a zabezpečení jejich financování. Jako spoluautor projektu „Revitalizace NPP Landek“, odměněného národní cenou H. Forda, důsledně řídil jednotlivé stavby. Téměř polovina návštěvníků muzea jsou děti a mládež, proto také jim byl určen dětský areál a řada sportovišť. Po dobu osmi let řídil Hornický zpravodaj a další publikační činnost. To vše přineslo nárůst členské základny a podporu kolektivních členů – za to vše dík.

Ing. Jaroslav Minka

MILAN KOVALČÍK

Milan Kovalčík měl rozhodující podíl v péči o zachování hornických tradic na Dole Julius Fučík v Petřvaldě. Již v roce 1972, v době stého výročí založení Dolu Hedvika, dal podnět k pozdějšímu založení Hornického muzea v Petřvaldě, které bylo zřízeno

v roce 1983 v prostorách bývalé „staré fary“ pod římsko-katolickým kostelem. Díky velké obětavosti malé skupiny nadšenců v čele s Milanem Kovalčíkem se podařilo za účinné podpory tehdejšího vedení Dolu Julius Fučík přebudovat bývalou faru na skutečné muzeum, včetně pěkného stylového posezení ve sklepních prostorách.

Cenné bylo zejména to, že se zde v krátké době podařilo shromáždit historicky velmi cenné dokumenty a exponáty o hornické činnosti na petřvaldských šachtách. Expozice byla výtvarně zdařile uspořádána a její nedílnou součástí byla i venkovní expozice hornické techniky, strojů a zařízení. V roce 1992 byla činnost hornického muzea ukončena, neboť utlumovaný Důl Julius Fučík nenašel možnosti pro jeho další provozování. Ani město nemělo o něj zájem hlavně proto, že budova vyžadovala nákladnou opravu. Proto byla budova prodána Těšínskému muzeu, které skýtalo jistou záruku pro další trvání muzea.

V době předávání však bohužel došlo k nenahraditelným ztrátám převážné většiny exponátů. Do dneška se nepodařilo zjistit, jaký osud je stihl a zřejmě jsou nenávratně ztraceny, stejně jako hornický charakter muzea. Milan Kovalčík se přesto nevzdal a dále se angažoval v Klubu důchodců závodu 4 – Úpravny Dolu Julius Fučík, kde organizoval besedy k hornické problematice.

Později ve spolupráci s Hornickou maticí slezsko-moravsko-českou v Praze vzniklo Petřvaldské hornické kolegium, na jehož založení měl Milan Kovalčík hlavní zásluhu a stal se jeho předsedou. Činnost byla nepravidelná a trpěla zejména naprostým nedostatkem financí. Řešení se našlo ve spolupráci s KP HM OKD v Ostravě-Petřkovicích zřízením petřvaldské pobočky k 1. lednu 2002. Od tohoto data začala pravidelná činnost zaměřená zejména na organizování vlastních přednášek a podílu na činnosti KP HM OKD.

V čele petřvaldské pobočky stál Milan Kovalčík až do 31. prosince 2003, kdy na vlastní žádost z této funkce odstoupil. Na návrh výboru KP HM OKD bylo mu na plenární schůzi dne 2. března 2004 uděleno čestné členství KP HM OKD. Jako jeho dlouholetý spolupracovník cítím povinnost svému kolegovi a příteli upřímně poděkovat za jeho práci, kterou pro zachování historie hornictví v Petřvaldě za více než 30 let vykonal. Chci mu popřát pevné zdraví a hodně další osobní angažovanosti v práci pro petřvaldskou pobočku.

Milane, na další spolupráci se těší

Ing. Zdeněk Dombrovský, CSc.

**VÝBOR KP HM OKD SRDEČNĚ BLAHOPŘEJE ČLENŮM,
KTERÍ VE II. ČTVRTLETÍ 2004 SLAVÍ VÝZNAMNÉ JUBILEUM**

Ing. Jaromír RADVAN	80 let
Václav ŠEVČÍK	75 let
Miloslav ČAPČA	75 let
Milan KOVALČÍK	75 let
Ing. Pavel BROSKEVIČ, CSc.	65 let
Ing. Josef VALTR	65 let
Vladislav ŠEVČÍK	65 let
Ing. Pavel FOJTÍK	60 let
Ing. Tomáš ROZEHNAL	60 let
Vojtěch ŠOBER	60 let
Stanislav ŽÁK	60 let
Antonín STRUMENSKÝ	55 let
Antonín VÁŇA	45 let
Mgr. Kateřina STENCHLÁ	40 let
Petr TOMAN	30 let
Petr VANIŠ	30 let
Rudolf GLENZ	20 let

POZVÁNKA NA VÝSTAVU

Hornická činnost hluboce zasáhla nejen do podzemí, ale i na povrchu zanechala množství objektů, i když život v podzemí již vyhasl. Neúnavným opatrovníkem těchto vzácných památek, které se ještě podařilo zachránit a uchovat na paměť našim potomkům, je ředitel Nadace Landek Ing. Stanislav Vopasek. Přijďte se podívat na jeho výstavu „Architektonické dominanty hornictví“, která bude k vidění po celý měsíc duben v Galerii chemické průmyslovky, SPŠCH akademika Heyrovského, v Ostravě-Zábřehu na Středoškolské ulici č. 1/2854 (naproti Kauflandu). Dostanete se tam tramvají č. 2, 3, 7, 12, 17, nebo autobusem č. 45, 48, 54.

Není to jen nostalgie nad ztrátou hornického charakteru našeho města, je to nesmazatelný kus historie tohoto kraje a jeho lidu. Připomeňme si slova Cicerova: Historia est testis temporum, lux veritatis, vita memoriae, magistra vitae, nuntia vetustatis – historie je svědectvím času, světlo pravdy, život paměti, učitelka života, zvěstovatelka dávných dob. Přijďte a přiveďte i své blízké a známé.

jav

BUDE OSTRAVA V SEZNAMU SVĚTOVÉHO DĚDICTVÍ UNESCO?

Světová organizace UNESCO na zasedání své generální konference v Paříži roku 1972 přijala konvenci, jejímž cílem je ochránit nejvýznamnější světové kulturní a přírodní statky pro budoucí generace. Podle přijaté Úmluvy o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví doplňuje každoročně jedenadvacetičlenný výbor Seznam světového dědictví (dále Seznam) o další světové pamětihodnosti. Přihláška kulturní lokality musí vyhovovat stanoveným podmínkám komise s nominační zprávou o světové výjimečnosti subjektu.

Ke konci loňského roku bylo do tohoto Seznamu zapsáno již 754 světových kulturních a přírodních památek. Byla vytvořena novodobá analogie sedmi divů světa, jak je znali antičtí Řekové. Zapsané památky do Seznamu světového dědictví obsahují to nejceněnější, co lidstvo zdědilo po minulých generacích na všech kontinentech.

Československu a později České republice se dostalo cti zapsat prvních pět památkových rezervací počátkem devadesátých let. Byly to vybrané památky v Praze (1992), Českém Krumlově (1992), Telči (1992), Kutné Hoře (1995) a Zelené Hoře (1994).

Na přelomu století přibýlo do Seznamu dalších sedm kulturních památek z měst Olomouc, Litomyšl, Lednice-Valtice, Kroměříž, Brno, Holašovice a Třebíč. Uvedená historická města si plně uvědomila, že zapsání památek do Seznamu UNESCO má obrovský význam pro jejich turistický ruch.

S koncem „století páry a těžkého průmyslu“ bylo do Seznamu zapsáno několik málo industriálních památek. S vědomím unikátnosti některých ostravských industriálních památek požádal v únoru 1997 tehdejší primátor Ostravy Evžen Tošenovský ministra kultury ČR Jaromíra Talíře o zapsání „Přírodní archeologicko-průmyslové lokality Landek“ do seznamu UNESCO. Primátor obdržel písemný souhlas ministra s podáním přihlášky podmíněný kladným vyjádřením kompetentních odborných institucí města. Vyjádření ostravských institucí k přihlášce Landeku však kupodivu nebyla jednoznačně kladná. Odrážela se v nich malá odborná i politická vůle k samostatnému zařazení lokality do Seznamu. Proto ministerstvo kultury landeckou přihlášku v roce 1997 odložilo.

Chronický odpor k bohaté industriální historii kraje přetrval u mnohých odborných i politických institucí kraje a města dodnes. Náznorným příkladem záporného vztahu k industriální historii kraje se stalo schvalování krajského znaku. Území dnešního Moravskoslezského kraje bývalo po staletí průmyslovým regionem. Jeho 47 procent obcí a měst vzniklo díky dobývání a zpracování surovin, můžeme se pochlubit nejstarším královským horním městem Bruntálem (1213) i největší českou technickou univerzitou (VŠB-TU Ostrava). Náš region měl přednostní právo mít ve znaku některý z industriálních symbolů. Přesto se tak nestalo. Jeho představitelé si nechali vnutit, v rozporu s literou i duchem zákonů přijatých za prezidenta T. G. Masaryka v době vzniku ČSR, polcené symboly habsburského a lichtenštejnského knížectví, připomínající třistaletou národní porobu.

Přes pozastavení přihlášky lokality Landek do Seznamu v roce 1997, si je Ministerstvo kultury ČR plně vědomo historického významu a vzácnosti průmyslových památek na Ostravsku, dnes již světově uznávaných unikátních objektů.

Dosavadních dvanáct českých lokalit zapsaných v Seznamu světového dědictví UNESCO je na území republiky rozmístěno značně nerovnoměrně. Moravskoslezský kraj zde například nemá zastoupenou žádnou památku, leč Olomoucký kraj bude mít hned tři.

Zapsání jakékoliv významné lokality do Seznamu závisí dnes především na její světové unikátnosti a na snaze a iniciativě občanů daného města vytvořit podmínky k podání přihlášky.

Mezi novými návrhy zaregistrovalo Centrum světového dědictví v Paříži v roce 2001 do tzv. indikativního seznamu dalších deset míst z České republiky (bez pořadí důležitosti):

Renesanční domy ve Slavonicích
Papírna ve Velkých Losinách
Třeboňská rybníční soustava
Skalní skulptury Betlém u Kuksu
Další rozšíření památek Prahy
Lázně Luhačovice
Pevnost Terezín
Industriální památky Ostravy
Velkomoravské hradiště Mikulčice
Skalní města Český Ráj

U přihlášek nových lokalit není předem určen časový harmonogram jejich podání. Která lokalita bude podle stanovených podmínek projekčně připravena s průkazem světové unikátnosti, bude poměrně brzy do seznamu zapsána. A to nemusí být ani uvedena v předběžném indikativním seznamu. Tak v nedávné minulosti předběhly všechny dosavadní čekatelé vesnice Holašovice a Vila Tugendhat v Brně.

Naopak unikátností neprůkazná Olomouc šla nejprve s přihláškou na celou městskou rezervaci. Městských rezervací však má UNESCO mnoho, proto museli nově přihlásit jen tři historické kašny. Ty také komisí neprošly, a tak byl nakonec Olomouci zapsán do Seznamu až světově unikátní morový sloup. Podobně neprošly do Seznamu významné české lokality - hrad Karlštejn a kladrubský klášter.

Po pozastavení přihlášky lokality Landek v roce 1997 je už sedm let připravována do Seznamu nová přihláška obsahující také další tři ostravské kulturní památky. Mezitím se však podmínky přijetí do Seznamu dále zpřísnily. Na rozdíl od nedávno přijatých českých lokalit není v Ostravě pociťováno spontánní nadšení, které by vedlo k urychlenému podání nové přihlášky Landeku do Seznamu UNESCO.

Z uvedených důvodů se správní rada Nadace Landek ve smyslu znění svého statutu rozhodla svolat v prosinci minulého roku hlavní zainteresované instituce kraje a města a zjistit důvody dosavadního liknavého postupu při přípravě nové přihlášky ostravských lokalit.

Po námitkách při podání sólo přihlášky Landeku v roce 1997 nyní připravuje podklady k přihlášce Národní památkový ústav Ostrava odděleně pro čtyři průmyslové lokality ostravské aglomerace.

1. Opětovně je připravován z pohledu UNESCO nejvýznamnější ostravský areál
„Přírodně archeologicko-průmyslová lokalita Landek“

Výjimečnost lokality: Historicky světově první použití uhlí člověkem k ohřevu; nález štíhlé sošky Landecké Venuše; téměř nepřetržitě osídlená lokalita po dobu 23 tisíc let se postupně stala slovanským hradištěm, zeměpanským hradem a nejstarším ostravským dolem Anselm s původní architekturou průmyslové secese. Lokalita je unikátní i bohatými výchozy karbonského pohoří se sloji uhlí. V Seznamu UNESCO by se jednalo o ojedinělou kombinaci přihlášky přírodní, archeologické, geologické a průmyslové lokality. Státem je chráněna jako národní přírodní památka Landek a kulturní památka Anselm.

2. **Areál Dolu Hlubina a vysokých pecí Vítkovice.** Historický průmyslový areál založený v roce 1827, zahrnující úpravnu, koksovnu, vysoké pece (1836-38) a komplex Dolu Hlubina (1852).
Výjimečnost lokality: Ve světě je to již jediná unikátní zachovalá výrobní linka těžkého průmyslu prezentující výrobní tok od těžby uhlí přes úpravnu, koksovnu až po výrobu železa. Současně tvoří výjimečnou dominantu centra města (ostravské Hradčany). Státem je chráněna jako Národní kulturní památka.
3. **Areál Dolu Michal-Petr Cingr (1849).** Kompletní povrchový komplex uhelného dolu se zachovalým provozuschopným zařízením všech stacionárních strojů.
Výjimečnost lokality: Původní průmyslová architektura celého areálu z počátku minulého století, udržované stacionární stroje v autentickém stavu z roku 1912. Areál projektoval před 1. světovou válkou významný architekt vídeňské školy František Fiala. Pro svůj historický význam je areál státem chráněn jako Národní kulturní památka.
4. **Areál větrní jámy Vrbice.** Je zachovalou architektonickou kompozicí průmyslové stavby společnosti Severní dráha Ferdinandova s původním těžním strojem a pístovým kompresorem z roku 1911. Státem je lokalita chráněna jako kulturní památka.

Příhlášku lokalit do Seznamu s kompletním projektem a nominační zprávou podává za přihlašovanou lokalitu se souhlasem vlastníků vesměs představitel města (primátor). Na základě zpracovaných podkladů kompletuje přihlášku jako nominační zprávu Národní památkový ústav Praha. Tato zpráva mívá 300-500 stran projektu a textu v hodnotě 300-400 tis. Kč. V poslední přihlášce (Třebíč) bylo zpracování nominační zprávy hrazeno z rozpočtu města.

V případě ostravských památek není znám jediný důvod, který by měl dále zdržovat proces přípravy podkladových materiálů k podání přihlášky.

Radnice českých měst zařazených do Seznamu světového dědictví UNESCO vesměs potvrzují, že návštěvnost jejich památek se po zařazení do Seznamu podle polohy a významu dané lokality zvedla pěti- až desetinásobně. V případě Ostravy je proto další otálení s přihlášením jejích památek do Seznamu světového dědictví UNESCO trestuhodným zahráváním si s rizikem, že přijímání dalších přihlášek do Seznamu může být z jakýchkoliv důvodů zastaveno. Ostrava by tak mohla liknavostí svých institucí přijít o významné zvýraznění prezentace svých kulturních památek ve světě.

Ing. Stanislav Vopasek
Nadace Landek

NEJVĚTŠÍ DŮLNÍ KATASTROFY V EVROPĚ

Ve středu 10. března uplynulo 98 let od největší důlní katastrofy na evropském kontinentu. V onen osudný den v roce 1906 ráno po půl sedmé, půldruhé hodiny poté, co ranní směna v počtu 1644 osob sfárala do hloubky 260 až 380 metrů na jednotlivých závodech courriérské důlní společnosti v Mericourt v severofrancouzském uhelném revíru Nord pas de Calais, došlo k výbuchu uhelného prachu. Při výbuchu našlo v dole smrt 1099 horníků.

V té době byly uhelné sloje v této oblasti považovány za neplynující s uhlím náchylným k samovznícení. Proto se také k osvětlování důlních pracovišť používaly osobní důlní kahany s otevřeným plamenem a jen na čelbách některých ražených důlních děl se používaly bezpečnostní benzinové lampy-sicherky. Uhlenný prach se nezneškodňoval a k trhací práci se používalo běžné střelivo.

V prvních hodinách po výbuchu se 325 horníkům podařilo vlastními silami zachránit různými cestami z dolu. Důl měl spojení s povrchem šesti svislými jámami. V té době nebyly organizovány na francouzských dolech báňské záchranné sbory a doly také nevlastnily pracovní dýchací přístroje. První záchranné práce byly vedeny za účasti všech techniků za nesmírné obětavosti všech zasahujících vybavených jen rouškami přes ústa namočenými v octě. Také dva zachránci zaplatili obětavost svými životy. Až druhý den přijelo z Paříže deset hasičů jen se čtyřmi dýchacími přístroji. Z německého uhelného revíru v Porúří nabídli pomoc báňští záchranáři z Dolu Shamrock, kteří v počtu dvaceti pěti přijeli v pondělí 12. března ve 14 hodin, vybaveni osmnácti novými dýchacími přístroji firmy Dräger. Byla to v historii hornictví první mezinárodní pomoc báňských záchranářů.

Dvacet dní po nehodě se vlastními silami dostalo k jámě v hloubce 306 metrů třináct horníků, kteří jako zázrakem přežili nejen výbuch, ale i útrapy pobytu tří týdnů v podzemí. Celou dobu se živili masem z koně, kterého zabil výbuch a také ovšem masem z koní z podzemní stáje. Plných dvacet pět dní přežil v blízkosti další jámy horník, který se živil svačinami od zahynulých kamarádů a pil vodu ze stoky.

Příčina vzniku této tragické události nebyla nikdy jednoznačně zjištěna, i když byla zpracována řada posudků odborníky v té době světových jmen z Německa, Anglie i Ameriky. Soudní řízení proti vedení těžařské společnosti bylo již koncem roku 1907 zastaveno pro nedostatek důkazů na obžalobu konkrétních osob.

Důlní katastrofa ve francouzském Courrieres je pro uhelné hornictví celého světa stále vážným mementem. Veřejné mínění a stávkové boje organizované odboráři donutily vlády mnoha států k zvýšenému tlaku na těžaře, aby se mnohem důkladněji věnovali bezpečnosti hornického provozu. Od té doby se také datuje důkladný výzkum na snížení rizika výbuchů uhelného prachu a tlak na zavádění bezpečnostních opatření na zneškodňování uhelného prachu a na snížení možnosti přenosu výbuchů uhelného prachu do dalších důlních prostor.

Ing. Lubomír Hájek

ČERNÉ PRAPORY NAD REVÍREM

Příroda si opět 11. března 2004 vybrala smrtelnou daň. V hlubině Dolu Lazy v Orlové mohutný důlní otřes, jaký odborníci již dlouho nepamatují, ukončil život sedmi horníků.

Wojciech Śmiegiel, Jarosław Kwiatkowski, Mirosław Gwózdź, Mariusz Wojnarowski, Wiesław Celin, František Tipta a Štefan Ivan již nikdy nevyfárají na povrch ke svým rodinám.

Členové Klubu přátel Hornického muzea OKD, kteří prožili pod zemí valnou část svých životů, vyjadřují jejich rodinám nejhlubší účast.

Se smutkem v srdci sdělujeme všem přátelům Hornického muzea, že dne 17. února 2004 nás náhle opustil ve věku nedožitých 73 let náš člen

Ing. Jozef Cisarík.

Rodina se s ním rozloučila v úzkém rodinném kruhu a nám nezbyvá, než vzpomenout jeho zásluh a úspěchů, kterých dosáhl ve své hornické profesi a zachovat si vzpomínku na dobrého přítele.

Výbor KP HM OKD

ING. IVO HOFBAUER – VZPOMÍNÁNÍ DRUHÉ

Dne 28. října 1939 jsem se oženil. Byla to sobota a dostal jsem ten den volno s určitými obtížemi, protože jsem ještě neměl nárok na dovolenou. Ale v pondělí 30. 10. 1939 ráno ve čtyři hodiny jsem již jel z Prahy přes Kralupy na Kladno, abych stihl ranní směnu. Fáral jsem ten den k zdolávání velkého důlního požáru, který byl nad klenbou spojovací chodby od slepé jámy na 1. patře k hlavní jámě Dolu Ronna. Uhlí nad klenbou hořelo v délce více než deseti metrů a požár se zmáhal tím, že do něj bylo zavedeno zaplavovací potrubí o průměru 100 mm, ze kterého se valila plným proudem voda. Prostor byl naplněn kouřem a horkou párou a občas docházelo k vyhoření vodíku, který vznikne, když se voda dostane na rozpálené uhlí. Vyhoření se projevovalo tím, že pod stropem se objevil bleděmodrý plamen, který se rychle rozšířil až nad nás a zase postupně zhasl. Ten, kdo zpozoroval plamen první, hlasitě vykřikl: „K zemi.“ Všichni jsme padli na zem, zakryli si hlavu rukama a po vyhoření se pokračovalo dále. Podíval jsem se na levou ruku, na zlatý kroužek, za kterým bylo ještě teplo minulých dnů a na žár požáru a ve srovnání byl velký rozdíl.

Chtěl bych se zmínit o tehdejší způsobu zdolávání důlních požárů. K zdolávání byli a dosud jsou určeni zkušení havíři, zvaní na Kladně „ohňáři“, jejichž povinností je nejen zdolávat požáry, ale dbát i o zabezpečování volných prostorů nad stropem chodeb, takzvaných „hořejšků“, v místech, kde jsou zápary uhlí a požáry velmi časté. K zapaření uhlí dochází proto, že kladenský revír dobývá prakticky pouze v jedné uhelné sloji mocné až osm metrů a uhlí je velmi náchylné k samovznícení. Chodby v uhlí byly raženy po spodku sloje. V kladenském revíru, zvláště na starých dolech, panují velké horské tlaky, které lámou nejen výztuž chodeb, ale drtí i uhlí v jejich stropcích. Proto jsou místa nad chodbami, kde je příznivý tah větrů nutný pro samovznícení uhlí, zvláště nebezpečná. V té době nebyla na kladenských dolech vůbec zavedena ocelová oblouková výztuž, chodby byly vyztuženy výztuží dřevěnou v lichoběžníkovém profilu a v případě, že požár zachvátil i dřevěnou výztuž, bylo jeho zdolávání velmi obtížné. Zhotovení výstupu nad požářiště proto, aby se mohlo zavést odsávání kouřů z nejvyššího místa a zavedení vody nad požár, bylo zvláště v první fázi zdolávání nesnadné, protože ovzduší bylo naplněno kouřem s velkým procentem kyslíčnicku uhelnatého.

Nebezpečnější než důlní požáry, které vznikají zapařením uhlí a jeho hořením, jsou mnohdy důlní ohně. Jejich vznik je z vnější příčiny, kdy hořlavá hmota v dole se vznítí, například nepozorností při svařování plamenem, elektrickou jiskrou, třením gumového dopravního pásu o dřevěnou stojku, odhozením nedopalku cigarety a podobně.

Průběh hoření je obvykle velmi rychlý a odvolávání lidí z hustých kouřů, kteří pracují na výdušné straně od ohně, je velmi obtížné. V době mých začátků na Kladensku nebyly ještě vůbec známy samozáchranné přístroje, které dnes nosí každý zaměstnanec dolu, nebyla aromatická signalizace, jejíž zápach určuje velmi rychle osazenstvu nebezpečí, nebyla ani světelná signalizace, kdy zhášením světla v celém dole se rovněž odvolávají lidé a nebylo ani dispečerské zařízení. S prvním ohněm jsem se setkal rovněž na Ronnovce. bylo to na začátku odpolední směny, když z nárazí druhého patra na Ronnovce telefonovali, že z hlavního překopu, který vedl na Kübeck se valí proti čerstvým větrům husté kouře. V krátké chvíli nato volali z povrchu jámy Kübeck, která byla výdušnou jámou pro tento revír, že se valí rovněž kouř. Ihned jsme sfárali v kyslíkových přístrojích na druhé patro s hasicími přístroji a ve dvou stech metrech jsme narazili na hořící dřevěný rám, a to v místech, kde bývaly větrné dveře. Po

jeho uhašení se okamžitě důl vyčistil od kouřů. K ohni došlo asi tím, že při odjezdu mužstva z ranní směny někdo odhodil z jedoucího valníku oharek cigarety. Ten spadl na jemný uhelný prach, od něhož se vznítily zbytky olejů, které se nashromáždily při odvodňování stlačeného vzduchu z vyrovnávacího vzdušníku postaveného těsně vedle dřevěného rámu. V té nebezpečné situaci pro osazenstvo revíru Kübeck, které bylo bezprostředně ohroženo kouří, udělal důlní Hebba, který vedl odpolední směnu v tomto revíru, dobrou věc. Shromáždil všechny lidi do neproražené chodby mimo hlavní větrní proud, ve kterém táhly kouře, v chodbě otevřel stlačený vzduch a jeho přetlakem zabránil pronikání kouřů ke shromážděným horníkům.

Jiný takový oheň, ne sice v dole, ale těžní věže, jsem prožil na Ronnovce v prvním roce okupace. Celý příběh se udál následovně: Jednou odpoledne na začátku raportu jsme byli shromážděni v měřičské kanceláři, kde nad důlními mapami probíral závodní ing. Hess situaci v dole a jednotliví vedoucí důlních úseků mu podávali informace. Náhle se ozvala veliká rána. Směnmistr Skoupý vyběhl ven, hned se vrátil, držel se za hlavu a volal: „To je strašné. Klec je pod šajbami.“ Vyběhli jsme všichni ven a skutečně, vysoko v těžní věži byla vražena dvouetážová těžní klec se čtyřmi plnými vozy a její lanový úvazek byl navinut až na lanovnici. Běželi jsme do strojovny a tam zoufale pobíhal zámečnický, který se učil na strojníka těžního stroje. Tachogram na Karlíkově tachografu, který zapisuje průběh jízdy, ukazoval, že tři jízdy byly vykonány bezvadně, ale při čtvrté jízdě po dobrém rozjezdu došlo k přejetí klece přes ohlubeň s maximální rychlostí a svislá čára dokumentovala naražení klece na lanovnici. Tehdy nebylo zvykem, aby strojníci měli zvláštní kurzy, nýbrž vybraní zámečníci po své ranní směně se zaučovali v ovládání těžního stroje pod dozorem zkušeného strojníka. Stejně tomu tak bylo i v tomto případě, kdy pravděpodobně z únavy po ranní směně přehlédl učeň nutnost pozvolného brzdění. Klec nebylo možno z věže sejmut, nýbrž musela být autogenem rozřezána a po částech snesena. Bydlel jsem tehdy na Theodoru, bývalém dole, kde se lidově říká „na Krétě“. Když jsem šel druhý den z domova na odpolední směnu, viděl jsem, jak náhle vyšlehly z těžní věže plameny, které dosahovaly výšky asi deseti metrů a celá konstrukce začala hořet. Nehořela ovšem železná konstrukce, nýbrž mazání, kterým byla pokryta a k ohni došlo pravděpodobně tím, že při řezání autogenem odlétl žhavý oharek do plechových van, které jsou pod lanovými kotouči. Došlo k rychlému hoření a počínaly hořet už i kabely, které byly ve věži. V krátké době přijelo na šachtu gestapo. „Ist der Schacht zugedeckt?“ (Je jáma zavřená?) – ptal se hubený vysoký gestapák. To znamená, jestli jsou poklopy do jámy zavřeny. Byla to ovšem zbytečná otázka, protože zavřít poklopy byla naše první práce, kterou jsme prováděli. Tehdy nebyl nikdo zavřen, protože závodní ing. Hess, který byl Němec, ale na Kladně byl zaměstnán 28 let, to nějak gestapákům vymluvil. Naopak byl odměněn jeden dělník, který shazoval láhve s kyslíkem z hořící střechy, aby nedošlo k jejich explozi.

Z knihy „Paměti báňského inženýra“

VYUČENCI ZE ŠALOMOUNY

K blížícímu se srazu vyučenců ze Šalomouny po 55 letech, který se uskuteční 27. května 2004 na Landeku, bych rád zavzpomínal na krásná léta 1947-1949, kdy jsme se společně učili, na naše učitele, mistry, vychovatele, i na kamarády, kteří odevzdali našemu hornictví svůj díl poctivé a obětavé práce a už nejsou mezi námi.

Zděná budova Domova a kuchyně hornického učňovského provozu Šalomouna stojí v Ostravě na Karolinské, čís. 36, tři dřevěné ubikace a škola s hřištěm byly na Zelené ulici naproti jazykové škole Na jízdárně.

Vedoucím učňovského provozu byl Alois Cyroň, kterého jsme naposledy s Jiřím Charvátem navštívili 18. listopadu 2003, v den jeho 93. narozenin v Domově důchodců v Ostravě-Vítkovicích. Netušili jsme, že se takto společně vidíme naposledy. Dne 4. prosince 2003, v den naší hornické patronky Barbory jsme se s ním rozloučili v ostravském krematoriu.

V důlním učebním provozu zastupoval Aloise Cyroně důlní technik p. Richter, ve známkovně „sloužil“ p. Oboda s Boženou Krpcovou-Novotnou, která bydlí v Porubě. Odborářskými funkcionáři byli p. Kaloč a Klein. Náš lékař byl MUDr. Lutz, jeho ordinace byla v hornické kolonii poblíž šachty Šalomouna.

Správcem kuchyně byl p. Kadlčík, vrchní kuchařkou byla jeho manželka paní Kadlčíková a „šéfkou“ kuchyně paní Larišová.

Vedoucím domova byl Rudolf Mlýnek a vychovatelé Švarc, Hrabovský, Rada, Dombrovský a Valach, topič a údržbář p. Onderka, vrátní Bachorek a Šelong.

Ředitelem školy a učitelem češtiny a občanské výchovy byl Josef Pták, základy hornictví a odbornou nauku učili p. učitel Smrček a ve 2. ročníku „Jóža“ Cihelka a později Alois Matýsek, matematiku p. učitel Skopal, tělocvik měl p. Ries, později vedoucí katedry TV na VŠB. Z technického kreslení nás měl pan učitel Drnovský. V 1. ročníku jsme do školy chodili dvakrát v prvním týdnu (v úterý a v sobotu), ve druhém týdnu jenom ve čtvrtek, vždy po osmi vyučovacích hodinách.

Zbývající dny v týdnu jsme měli praktický výcvik na šachtách, neděle byla volná. Návštěvy kina a kulturních akcí byly společné, volný čas byl využit sportováním a v pěveckém a recitačním kroužku.

Praktický výcvik nováčků začínal na povrchu, v dílnách u mistra Tománka, na dřevišti (p. Michna), na stavebním dvoře, na povrchovém náraží (p. Bělák) a na třídním Karolina (Mílek).

Po dvouměsíčním zaučení na povrchu jsme fáráli do dolu a během 1. i 2. ročníku jsme co dva měsíce střídali výukové pracoviště na Šalomouně, na Hlubině, na Terezii a na Zárubku. V dole jsme začínali „ve škole“ u „majstra“ Franka na 5. patře Dolu Šalomouna. Ti zručnější v práci se sekyrou, pilou, kladivem, kylofem „gracou“, lopatou a sbíječkou přecházeli k instruktorům Kavkovi, Volfovi na 5. patře, ke Kubělasovi, Emanu Březinovi, Magnuskovi, Byskovi na 7. patře a 2. a 3. ročník už se učil v rubáních u Galčana a Salavy a v předcích u Tofla a Žižky na 8. patře v Osmaně.

Já jsem ve 2. ročníku byl téměř půl roku na Zárubku s „majstrem“ Kocibalem u transportu materiálů, v rubání pak s Janem Křížkovským a u plnění vozů ve sloji Hugo s Emilem Pachem a Dordou. Na Hlubině byli instruktoři Ferdinand Košar u plenění chodby v Elišce. Vypleněné dřevo bylo na vzduchové cirkulárce u svážné upraveno a znovu použito v porubu, s čímž jsem se za celou dobu své hornické praxe už nikde nesetkal. Dále nás učili „majstři“ Bala a Lacný (přezdívce „hasič“ se strašně zlobil), v ražbě překopů Adamovský a svérázný Kastelík („Tvrdá práce – tvrdá mluva: zdařbůh,

vy zkurvysyni“). Pokud si pamatuji, na Terezii byl kromě řady dalších „majstr“ Gořula, na něhož často v dobrém vzpomínáme.

Když jsme v roce 1947 nastupovali do učení, byla učební doba rozvržena na tři roky, avšak v průběhu učení se v důsledku zvýšené a naléhavé potřeby nových pracovních sil do dolu zkrátila na 2,5 roku a někteří z nás ukončili závěrečnými zkouškami učení již za dva roky. Po vyučení jsem nastoupil na Důl Zárubek, tam se mi během učební doby líbilo nejvíc, tehdy jsme si své budoucí pracoviště mohli vybrat. Jinak tomu bylo při rozmisťovacím řízení absolventů VPŠH, kdy maturanti museli nastoupit třeba na jinou šachtu než si přáli; mnozí odešli i do jiných revírů mimo OKD. Já jsem měl v roce 1954 to štěstí, že jsem byl vybrán k dalšímu studiu na VŠB, které jsem v roce 1959 úspěšně ukončil. Na umístěnku jsem však musel nastoupit k Jáchymovským dolům do Příbrami. Rád vzpomínám na spolupráci s panem Ing. Vilémem Hovjackým, tehdy investičním náměstkem JD, který VŠB absolvoval ještě v Příbrami. Pak působil v různých technických funkcích a od JD odešel na Kladno, já po zkrácené vojenské službě do Ostravy.

Vděčím tehdejšímu řediteli Dolu Julius Fučík Jaroslavu Miskovi a jeho náměstkovi Miroslavu Sárovi za významnou a rozhodující pomoc v mém úsilí dostat se do Ostravy, neboť u JD jsem nebyl spokojen s pracovním zařazením, ani jsem se nedočkal dlouho slibovaného bytu. A tak jsem v říjnu 1960 nastoupil na Důl Fučík 1 (Pokrok), kde jsem deset let pracoval v různých technických funkcích a od roku 1970 až do důchodu jsem 17 let působil na nově budovaném Dole Paskov.

V roce 1979 se Šalomouňáci sešli po 30 letech v místech, kde jsme se učili. bylo nás tenkrát s „majstry“ a vychovateli 65 a od té doby naše řady výrazně prořídly, dalších 20 let jsme se nesešli. Až posledních pět let, od roku 1999, se scházíme každý rok a připojili se k nám i kamarádi, kteří se učili v téže době na Dole Gen. Svoboda – závodě Jindřich a mnozí po vyučení bydleli s námi na Domově mladých horníků „Na Josefské“, v blízkosti dnešního archivu OKD.

Rád bych na závěr svého vzpomínání aspoň za vyučence ze Šalomouny jmenoval některé z těch kamarádů, kteří už z našich řad odešli navždy a svými pracovními výsledky a technickým působením se významně zapsali do Kroniky úspěchů našeho uhelného hornictví. Jsou to: Ing. Juraj Gazda, Ferdinand Elis, František Sokolák, Ondrej Šerik, Arnošt Spáčil, Josef Baďura, Antonín Jemelík, Josef Tatýrek, Ing. Vladimír Kusák, Jaroslav Motyčka, Ing. Jiří Charvát a řada dalších. Nikdy na ně nezapomeneme!

Čest jejich památce.

Ing. Josef Vilím

Poznámka redakce:

V současné době se pracuje na sborníku „Hornické učňovské a odborářské školství“. Napište své vzpomínky na učňovská léta. Uzávěrka materiálů pro tento sborník je 30. 4. 2004.

Děkujeme.

POHLEDY DO HISTORIE

Hudba a zpěv na Hlubině

Bývalo tradicí, že v dávné minulosti byla téměř u každého dolu dechová kapela, která hrávala při různých slavnostech, bálech, tancovačkách, tělovýchovných cvičeních, ale také na pohřbech a jiných církevních obřadech. Mezi velmi známé hornické hudby patřila v minulosti také hornická kapela Dolu Hlubina. Z archivních podkladů víme, že první náznaky se datují ještě do let těsně před první světovou válkou, kdy několik nadšenců z hlubinské hornické kolonie ustavilo malou kapelu, která hrála pro své potěšení. O pravém vzniku hornické kapely se dá hovořit až po první světové válce, kolem roku 1921, kdy se hrálo již pod vedením Jana Štětínského. V roce 1928 se parta muzikantů rozdělila a velká část odešla k hudbě, kterou vedl známý ostravský kapelník Langer. V kapele, která měla velmi dobrý zvuk, nebyli jen Hlubiňáci, ale také řada muzikantů ze širokého okolí.

Rozmach hudebního života na Dole Hlubina nastal těsně před druhou světovou válkou příchodem mladého důlního inženýra Edvína Bartoše, který nastoupil v únoru 1939. Ten brzy soustředil kolem sebe muzikanty a zpěváky, převážně zaměstnance Dolu Hlubina a vytvořil nejen dechovou kapelu, ale také malý smyčcový orchestr a pěvecký sbor. Sám byl výborným muzikantem, zpěvákem a také skladatelem. Všechny soubory, které řídil, byly za krátkou dobu na Ostravsku velmi populární. Přišla však okupace a s ní zákaz nejen účinkování, ale i zkoušení. Tehdejší německý závodní dr. ing. František Schmidt vyřídil u německých úřadů, že dechová kapela se stala závodní kapelou a mohla účinkovat s pěveckým sborem po celou dobu okupace jako Bergkapelle. Zkoušky dechové kapely a pěveckého sboru byly tak jednou z možností, kdy se mohli legálně scházet zájemci o hudbu a zpěv, když veškerá kulturní činnost byla během okupace zakázána. Tuto možnost využila i řada dalších nadšenců ze zrušených pěveckých sborů Marx a Sokolského pěveckého sdružení.

Po okupaci měla hlubinská dechovka spolu s pěveckým sborem mnoho úspěšných vystoupení, neboť po kultuře byl v poválečných letech v Ostravě a okolí velký hlad. Oba soubory se také později staly v roce 1949 základem pro velké reprezentační těleso OKD Hornický umělecký soubor (HUS), který řídil ostravský skladatel Rudolf Kubín a jeho zástupcem byl ing. Edvín Bartoš.

V roce 1951 se ing. Edvín Bartoš stal ředitelem trustu OKD Ostrava-jih a později ředitelem VVUÚ Radvanice a z pracovních důvodů se nemohl plně věnovat zájmové činnosti jako dříve. Taktovku dechového orchestru převzal František Piechnik, který předtím řídil policejní hudbu v Ostravě. Sám ovládal hru na pět hudebních nástrojů a na muzikanty byl velmi náročný. Do orchestru zavedl přesný řád a zkoušky byly třikrát týdně. Dechový orchestr za jeho vedení získal v celostátní soutěži dechovek v Bratislavě první místo a postupně úspěšně účinkoval v Polsku, Maďarsku a NDR. V roce 1955 vyhrála hlubinská dechovka Spartakiádní soutěž dechových hudeb a od ministra kultury obdržela 500 000 Kč na zakoupení nových nástrojů. Také dvakrát vyhrála celostátní soutěž lidové umělecké tvořivosti v oboru dechové hudby.

František Piechnik pro nemoc musel dirigování zanechat a předal taktovku mladému dirigentovi Jiřímu Šindelovi. Ten byl absolventem ostravské konzervatoře a svým elánem přispěl k dalším úspěchům dechového orchestru. Za jeho vedení účinkovala dechová hudba na mnohých koncertech a v roce 1963 měla úspěchy také ve Skotsku. Pro určité neshody s vedením závodního klubu ROH Dolu Hlubina odešel Jiří Šindel v roce 1964 pracovat do Domu kultury Vítkovic, kde měl pro svou práci velmi dobré

podmínky. S ním odešli téměř všichni muzikanti hlubinské kapely a vytvořili základ reprezentačního dechového orchestru VŽKG. Zbytek hlubinské kapely ještě nějakou dobu zkoušel a hrál a postupně se vystřídali dirigenti Josef Rudorfer, Bohumil Knybel, Felix Tyleček a Oldřich Pustka. Část hudebníků vytvořila v roce 1975 malou Švitorku, která účinkovala na různých oslavách a také třikrát v Drážďanech, kde byla velmi populární a žádaná. Jednotliví hudebníci však postupně odcházeli, a proto v roce 1985 byla dechová hudba Dolu Hlubina zrušena a zůstaly jen vzpomínky, hlavně na dobu, kdy taktovku drželi ing. Edvín Bartoš, František Piechnik a Jiří Šindel. Také pěvecký sbor ukončil svou činnost, řada zpěváků zestárla a jiní přešli zpět do jiných pěveckých sborů, které po válce obnovily svou činnost. Zůstaly jen vzpomínky na dobu, kdy ještě nebyla televize a kulturní pořady si tvořili sami zaměstnanci. V archivech českého rozhlasu by se ještě dnes našly nahrávky hlubinské dechovky, které byly spolu s pěveckým sborem natočeny.

Vítězslav Hettenberger

Pokračování hornického vyprávění z minulého čísla

ODBÍRKY PRÁCE NA KONCI MĚSÍCE A NÁSLEDNÁ ZÁBAVA NA BÝVALÝCH ZWIERZINOVÝCH DOLECH VE SLEZSKÉ OSTRAVĚ VE 2. POLOVINĚ 19. STOLETÍ

Na konci každého měsíce v tzv. šlus¹ přicházel pan závodní s panem naddůlním na pracoviště do předku odměřit provedené důlní práce za uplynulé měsíční období. Zvykem tehdy bylo, že na poslední směně v měsíci se v předku již nepracovalo. Havíři čekali v předku tak dlouho, až jim závodní s naddůlním vykonanou práci odměří a odejdou. Jakmile opustili předek, havíři se chvatem oblékli, po žebřících v jámě vyfárali nahoru a šli přímo do blízké hospody „U Šafránky“ v hornické kolonii (viz obrázek).² Byla to stará hospoda, kterou měla toho času v nájmu paní Šafránová. Bodrá tato hostinská byla u havířů velmi oblíbená, ač se s nimi nikterak nemazlila. Celý měsíc jim dávala na dluh, a tak každý havíř ve šlus přišel zaplatit. Kdyby však nezaplatil, byl by víc na dluh nedostal.

V poledne byla hospoda už havíři nabita. Nejprve přišli havíři, pracující v rubání, kteří aby nemuseli na poslední šichtě kopat, udávali v průběhu měsíce dozorci o nějaký ten vůz nakopaného uhlí za směnu méně. Ten jim tyto uschované vozy započítal na poslední šichtu v měsíci. Po nich do hospody přišli vozači-táčníci, kterým havíři za dopravování dřeva do předku nějaký ten „židlík“³ kořalky a syreček koupili. Jiného se ovšem nepilo než kořalka zv. Kornula⁴ a přitom se pojídaly syrečky, které se podávaly na kousku papíru. Havíři obuti v cuklách⁵ se bavili ve stoje kolem stolů, neboť těch několik hospodských lavic v tento výjimečný den pro všechny nestačilo. Dobře naladěni havíři prozpěvovali a nohama přitom do rytmu podupávali.⁶ Je nutno podotknout, že tehdy nebylo kastovních rozdílů mezi dozorci a dělníky. Ti se bavili soudružně s dělníky. Napadlo-li náhodou některým rozjařeným hlavám vyvolat rvačku, vzala paní hostinská láhev sifonu a začala do chumlu rváčů stříkat a nepřestala do té doby, než se spor utišil. Přitom se nebála, že jí některý z nich ublíží.

Poznámky:

1. Pravidelná uzávěrka provedených důlních prací za běžný měsíc tzv. odbírky, které jsou vykonávány na důlních pracovištích až do současné doby.
2. Hornická kolonie Zwierzinova kamenouhelného těžířstva ve Slezské Ostravě byla budována od r. 1850 (první čtyři domy byly postaveny okolo r. 1850). Osada byla budována na mírném svahu v údolí zv. Obora (později neslo jméno údolí Zvěřinovo). Nacházela se v blízkosti dolů č. II-Josef (též zvaný Josefský) a dolu č. VII, které byly otevřeny v r. 1847. Poblíž byl i Důl Františka, založený v r. 1854. Těžební činnost těchto dolů byla ukončena v r. 1933. Kolonie zahrnovala domy pro dělníky i domy pro úředníky. V osadě zv. Zvěřina bylo v r. 1928 vykazováno cca 800 obyvatel.
3. „Židlík“ – žejdlík (0,448 l)
4. Lihovina zv. žitná
5. Jednoduché havířské dřeváky (používají se v hornických koupelnách dodnes).
6. Popisovaná zábava horníků v době měsíčního „šlusu“ odpovídala skromným možnostem horníků v tehdejších sociálních a společenských poměrech v OKR. Neexistovalo ještě kino, televize apod. Horníci nečetli knihy ani noviny, nenavštěvovali přednášky a schůze. Proto neznali jinou zábavu než pití alkoholu, tanec apod. Ostatně podobný jev oslavování horníků v den výplat od časných ranních hodin panuje až po současnost.

Převyprávěl a poznámkami opatřil Jaroslav Klát

BESEDY PRO DŮCHODCE

Vítězslav Hettenberger patří mezi aktivní členů KP HM OKD. Mimo pravidelné přispívání do Hornického zpravodaje vyvíjí velmi bohatou přednáškovou činnost. Do semináře v prosinci 2003 přispěl přednáškou o dolech na území města Ostravy doplněnou historickými snímky. Ředitel Hornického muzea Ing. Miroslav Fojtík a tehdejší předseda KP HM OKD Ing. Otakar Podhajský usoudili, že by bylo škoda zůstat pouze u této jediné přednášky. A tak vznikl projekt pro přednášky v domovech důchodců. Obrázkový materiál byl doplněn o historii a snímky ze staré Ostravy, který byl získán ze sborníků KP HM OKD, Ústavu geoniky AV ČR a z fotoarchivů Hornického a Ostravského muzea.

S vedením domovů a klubů důchodců bylo dohodnuto, že vzhledem ke stáří a zdravotnímu stavu posluchačů budou přednášky trvat pouze 60-70 minut. Prvních 48 posluchačů si vyslechlo přednášku 14. ledna 2004 v Domově důchodců v Porubě, 17. listopadu 4473. A pak následovaly v rychlém sledu další – v lednu ještě dvě a pak po třech v únoru a březnu. Počet posluchačů tak dosáhl čísla 308.

Při besedách pomáhá s obsluhou zpětného projektoru, jehož dopravu zajišťuje Hornické muzeum, Vlastimil Valečko, bývalý technik Dolu Heřmanice, a Karel Slíva.

Mezi posluchači je mnoho bývalých horníků, kteří si rádi zavzpomínají na místa, kde prožili svůj nelehký život. Na závěr předává přednášející vedoucím pracovníkům propagační materiál a zve všechny posluchače na prohlídku Hornického muzea v Petřkovicích pod Landekem. O akci se zajímají i Domy s pečovatelskou službou, ba i Ostravské muzeum. Zájem je opravdu značný, a tak Vítězslavovi Hettenbergerovi nezbývá, než dále pokračovat.

Děkujeme mu za jeho záslužnou činnost a za výbornou propagaci Hornického muzea a Klubu přátel Hornického muzea OKD.

Ing. Otakar Podhajský

ŠALAMOUN – ŠALAMOUNA

Členové Klubu přátel Hornického muzea v Ostravě a další sympatizující při prohlížení a čtení 4. části 2003 Sborníku Hornického zpravodaje si určitě povšimli dvou článků na sebe navazujících o stejném důlním závodě s odlišným pojmenováním. Pan Vítězslav Hettenberger (snad se nebude zlobit, když ho v některém případě budu oslovovat Vítězslave, jde téměř o spolupracovníka) napsal své pojednání „Důl Šalamoun“. Na dalších stránkách navazuje článek, který je nadepsán Pavlačík Josef – Šalamouna. Čtenář se popravdě ptá, kde je správný název uvedeného důlního závodu.

Znám Vítězslava Hettenbergera dlouhá léta. Víím, že je sečtělý, jeho koníčkem byla, myslím, historie a byl dlouholetým kronikářem Dolu Hlubina. Plně respektuji jeho názor na pojmenování důlního závodu jménem Šalamoun. Chtěl bych popsat oslovení – pojmenování této staříčké šachty.

Vítězslav ve své práci mimo jiné uvádí: Důl založil v roce 1844 Salomon Mayer Rottschild, podle kterého dostal jméno.

Vlastním knížku „Pohled do dějin Severní dráhy Ferdinandovy po stoleté činnosti 1836-1936“. Na stránkách 12-13 popisuje jistý pan Riepl snahu propojit uhelné bohatství Ostravska a solný poklad okolo Bochně u Věličky do Vídně k Dunaji a odtud do Uher. Hlavní otázkou bylo, kde vzít peníze k provedení náročného díla. Stát neměl důvěru v tento projekt. Oporu našel v Šalomounovi Mayer Rottschildovi.

Dále je zmínka, že Rottschild v důsledku peněžních nesnází bankovního domu Jindřicha Geumüllera odkoupil 8. dubna 1843 Rudolfovu huť ve Vítkovicích. V uvedeném díle jsou popisovány základy důlních podniků Severní dráhy Ferdinandovy. V tom pojednání je uvedeno založení nejstarších důlních jam na Ostravsku, chybí ale zmínka o Karolině, Šalomouně a Hlubině.

Lidový spisovatel Josef Filgas ve své knize Zapomenutá Ostrava popisuje, že po vyjití školy místo učení nějakému řemeslu se dostal do havírny na šachtu Karolinu. Na straně 17 ostravským dialektem píše: „V ten čas deprá hlubili Šalamunu. To tam stala taká lokomobilka a enem v putynkách vytahovali hlínu“. Dílo Josefa Filgase mám pořád na stolíku a často se k němu vracím. Spisovatel v knize popisuje živoření prostých lidí a mohl by se s ní seznámit každý Ostravák.

V brožurě s názvem „Naše práce – zpráva o třicetileté činnosti sportovního klubu Moravská Ostrava 1905-1935“ se ve dvou místech vyskytují tyto názvy:

Na straně 17 ve vystoupení Rudolfa Horáka na téma S. K. Moravská Ostrava před 1. světovou válkou: „Vzpomínaje dnes prvních dob fotbalu na Ostravsku, musím vzpomenout počátku našeho klubu, kdy se hrálo ještě na Senném trhu u jámy Šalamouny...“.

V dalším vystoupení popisuje Rudolf Hebich na straně 20: „...Druhou takovou význačnou osobou byl Mgr. J. Kříž. On hrával s námi studenty kopanou i na Senném trhu, prvním to fotbalovém hřišti Ostravska u Šalamouny, nyní náměstí Republiky, kdy ovšem tenkrát nynější obecní činžáky tam nestály“.

V další brožurě „40 let kopané TJ Baník (1922-1962)“ na straně 6 Ing. Jožo Dvořák uvádí: „Jediné hřiště v Ostravě tehdy reprezentační bylo hřiště s tvrdým terénem proti šachtě Šalomouna“.

Pro vysvětlení uvádím, že toto hřiště bylo tehdy pro hráče kopané vyhovující, a to proto, že jim byly dány k dispozici koupelny pro osprchování a převlékání na závodě Šalamoun – Šalamouna.

Pro zajímavost bych chtěl uvést, jak hospodářské vedení podniku používalo názvy závodu:

V roce 1965 se vzpomínalo 125 let založení Šalamouny. Výročí bylo asi mylně uvedeno. Nebylo bráno v úvahu skutečné založení šachty v roce 1844, které je ověřené. U příležitosti výročí se konala slavnostní schůze. Dlouholetým a zasloužilým zaměstnancům byla udělena čestná uznání. Na čestných uznáních jsou razítka a podpisy zástupců hospodářského vedení a ZV ROH. Za vedení závodu je podepsán vedoucí závodu Jan Svorník a na razítku je uvedeno pojmenování Šalomoun. Za ZV ROH je podepsán předseda Vladimír Milata a na razítku je uvedeno Šalamouna.

Na ukončení provozu na uvedeném závodě byla koncem prosince 1968 rovněž slavnostní schůze v Kulturním domě podniku Hlubina. Zasloužilým pracovníků byly předávány tyto upomínky:

1. Klíč od závodu v kazetě, na které bylo napsáno Závod Šalomoun 1840-1968.
2. Velká zarámovaná fotografie šachty s věnováním: „Za úspěšnou a obětavou práci na závodě Šalamoun 1840-1968“.

U příležitosti čtyřicátého výročí osvobození Ostravy Rudou armádou a 27. výročí založení podniku Hlubina byla vydána hezká brožura o podniku a jednotlivých závodech. Závod 3 byl pojmenován Šalamoun a bylo upřesněno jeho založení na rok 1844.

O souvislostech s pojmenováním bych mohl ještě dál pokračovat.

Pravdou asi je, že důl byl původně pojmenován jménem Šalomoun. To mohlo být pro Ostraváky nezvyklé oslovení a nevědomky ho postupně měnili na Šalamoun. Když jsem nastoupil v roce 1953 na tuto šachtu, tak staří havíři říkali: „Kdě iděš?“ – odpověď: „Na Šalamunu“. Přílivem nových pracovníků se začalo postupně od ostravského dialektu ustupovat a mezi havíři ve většině zdomácněl název Šalamouna. To je moje domněnka, a proto jsem tak nazval svůj článek.

Nakonec ale musím říci: „No, Vítězslave, máš pravdu!“

Josef Pavlačík

VÍTE – NEVÍTE

Léta 1921 až 1930

24. 01. 1921 V Olešnici u Jáchymova zemřelo při výbuchu důlního plynu 38 horníků.
20. 06. 1921 Při explozi třaskavých plynů v Dole Mont Cenis u Herne ve Francii zahynulo 85 horníků.
01. 07. 1921 Dohoda o čtrnácti bodech mezi anglickými horníky a majiteli dolů ukončila uhelnou stávkou.
20. 10. 1921 Snahy Německa zachránit celé Horní Slezsko vyšly naprázdno. Spojenci oznámili své rozhodnutí, že Horní Slezsko bude v důsledku nejasného výsledku plebiscitu z března 1921 rozděleno. 20. října schválila konference velvyslanců Společnosti národů návrh čtyřčlenné komise z 12. října, podle něhož připadlo 29 % území se 46 % obyvateli spolu s 53 doly (z celkového stavu 64) Polsku.
03. 02. 1922 V ČSR začala generální stávka horníků, do níž se zapojilo několik tisíc lidí.
06. 03. 1922 V jihoafrickém středisku těžby zlata u Johannesburgu začala generální stávka bílých horníků. Vláda vyhlásila ve městě a jeho okolí výjimečný stav. V průběhu srážek mezi stávkujícími a vojskem zahynulo několik set lidí.
20. 08. 1923 V Československu vypukla generální stávka horníků, jíž se zúčastnilo 120 000 osob.
06. 10. 1923 Stávka horníků v ČSR trvající od srpna skončila jejich porážkou. Museli přistoupit na snížení mezd o 9 až 30 %.
04. 08. 1924 V Praze bylo zahájeno jednání 27. mezinárodního kongresu horníků, jehož se zúčastnilo 200 delegátů.
21. 07. 1925 Aby předešel vyhlášení generální stávky horníků, ustavil britský premiér S. Baldwin smírčí komisi a poskytl až do předložení návrhu na řešení mzdového konfliktu majitelům dolů finanční podporu na vyplácení zvláštních příspěvků horníkům.
03. 08. 1925 V New Yorku začala jednání sovětské vládní delegace s americkými průmyslníky o poskytnutí kapitálu k těžbě zlata, jehož velká ložiska byla objevena na řece Leně.
03. 05. 1926 Začala stávka britských horníků, jež přerostla v generální stávku. Skončila 12. 5. 1926.
01. 03. 1927 Při důlním neštěstí u Monmouthu ve Walesu přišlo o život 53 horníků.

06. 07. 1928 Moskevský tribunál vynesl rozsudky v tzv. šachtinském procesu proti 53 báňským inženýrům, technikům a úředníkům z uhelného revíru Šachty v Donbase, kteří byli obžalováni ze sabotáže a kontrarevolučního spiknutí. Jedenáct obžalovaných bylo odsouzeno k smrti, 37 dostalo tresty vězení, dva z obviněných byli osvobozeni. Mezi obviněnými byli i tři Němci. Dva soud osvobodil, třetí dostal rok vězení podmíněně. Obžaloba inženýry a techniky obvinila ze zpronevěry peněz a ničení strojů. Sabotážní akce se měly podle výroku soudu konat na příkaz a za úplatu bývalých majitelů a zahraničních kapitalistů. Procesy byly dávány do souvislosti s opatřeními proti opozici, která se postavila proti novému hospodářskému kurzu – nucené industrializaci a radikální kolektivizaci.
10. 07. 1930 Důlní neštěstí na šachtě Wiencyslav v Neurode (Nowa Ruda) ve Slezsku si vyžádalo 162 mrtvých.

Zpracoval: Antonín Hejtík

ZACHRÁNĚNÉ SGRAFITO

Vzpomínky na vážné či úsměvné události ze šachet a hornictví vůbec nemusí být jen z rubání či příprav, ale také z mimopracovní činnosti. Důl Hlubina založil po nacistické okupaci závodní klub a v roce 1950 slavnostně otevřel novou budovu, na které měli největší zásluhu hudebníci hlubinské dechovky. Činnost závodního klubu se zvyšovala a tato budova záhy nestačila vyhovět všem zájmovým kroužkům. Jelikož v Ostravě v té době nebyl žádný velký sál, rozhodly vyšší orgány o modernizaci a rekonstrukci stávající budovy závodního klubu Dolu Hlubina a jeho otevření bylo naplánováno na Den horníků 9. září 1955.

Jak to již bývá zvykem, vše se dokončovalo na poslední chvíli. Malovalo se, natíralo, v sálech se pokládalo dřevěné obložení a parkety, místnosti se vybavovaly nábytkem apod. Vedle hlavního vchodu na venkovní čelní stěně bylo projektantem navrženo velké sgrafito o rozměrech asi 3 x 9 metrů, které měl provést akademický malíř Vilém Wünsche. Na návrhu sgrafita bylo deset postav v životní velikosti s hornickou a kulturní tematikou. Mistr Wünsche svůj návrh po schválení překreslil v původní velikosti na papír, který pro usnadnění jeho konečné práce měl tři díly. Pro svou potřebu měl konečný návrh ještě na pohlednicové fotografii. Návrh sgrafita prodírkoval špendlíkem, se svým pomocníkem přiložil na omítku a dírkovaný papír potřel sazemi. Pak podle jednotlivých značek na omítce ryl v omítce sgrafito do konečné podoby.

Kolem budovy v té době dělaly pořádek různé „babky“ z okolních kolonií, ale hlavně sbíraly na topení zbytky dřevěného obložení a parket. Když měl Vilém Wünsche hotovou horní a prostřední třetinu sgrafita, šel se svým pomocníkem na oběd. Při návratu ho čekalo nepříjemné překvapení. Papír s námětem spodní třetiny sgrafita zmizel. Okamžitě se rozběhlo pátrání po koloniích, ale bylo zbytečné. A čas neúprosně běžel. Mistr Wünsche vzal fotografii námětu, postavil pomocníka asi 20 metrů od zdi, aby kontroloval dodělávku postav a společně dílo dokončili. Tím dokázal své obrovské nadání a cit pro malbu.

Po „něžné revoluci“, kdy ostravské doly šly do útlumu, začal se jejich majetek rozprodávat. Budovu závodního klubu Dolu Hlubina koupil karvinský podnikatel, zřídil tam noční klub a cenné sgrafito nechal odstranit. Budova bývalého závodního klubu je již delší dobu uzavřena.

Vítězslav Hettenberger

TRENÉR RUDOLF VYTLAČIL O TOMÁŠI POSPÍCHALOVÍ

Ve Sborníku Hornického zpravodaje v kapitole I „Povídky ze života na šachtách“ jsem si přečetl článek pana profesora Karla Endela „Jak jsem přežil aféru Pospíchal“.

Pana profesora Endela si pamatuji jako všichni moji vrstevníci ve funkci hlavního inženýra důlního podniku Hlubina. Jeho kvalifikovaných a uvážlivých rozhodnutí si velice vážili jak havíři a technici na podniku, tak v OKR a ve všech revírech tehdejší republiky.

Na jeho příběh bych chtěl navázat vzpomínkou vídeňského Čecha, fotbalového trenéra Rudolfa Vytlačila, z roku 1962.

V oddílu kopané Baníku Ostrava (tehdy Slezské) se vystřídalo mnoho trenérů a na každého jsou určité vzpomínky. Málokdo však ví, že trenérem tehdejší Slezské byl také vídeňský Čech Rudolf Vytlačil. Byl vynikajícím hráčem Slávie a také úspěšný ústřední trenér československé kopané.

Ruda Vytlačil na tuto dobu vzpomíná:

„Dnes považuji za čest, že jsem byl mezi ostravskými havíři a to, když jsem se stal trenérem SK Slezská Ostrava. Byl jsem nejen trenérem Slezské, ale také pomocným důlním měřičem na Dole Petr Bezruč ve Slezské Ostravě. Přímo v dole jsem poznal ostravské hráče, že dovedou nejen ve sportu být tvrdými bojovníky, ale i v práci poctivými pracovníky, někdy i za těžkých podmínek. Za svého krátkého působení v Ostravě jsem poznal, že je velmi přiléhavé heslo pro ostravské fotbalisty „Poctivý v práci, poctivý na tréninku“. Ti hráči, kteří nebyli v dole zaměstnání, poznali černou Ostravu na hřišti Staré střelnice, kde černý škvárovitý terén skoro každého poznamenal. Dnes na trávníků na Bazalech to mají jiné.

Že jsou Ostraváci šikulové, poznal jsem na vlastní kůži. Jednou mne zavedli do uhelné sloje, kde byl mastný prach. Ten jsem nemohl v koupelně umýt a dlouho bylo na mně vidět, že jsem byl v dole. Je pravda, že jsem se tím chlubil, že jsem havíř, ale trochu mi to vadilo.

Oblíbil jsem si i ostravského hráče Tomáše Pospíchala. Když byl na mistrovství světa v Chile, zcela oprávněně tvrdil, že je jediným havířem v Chile a jeho častý pozdrav „Zdař Bůh“ byl sympaticky přijímán kolektivem.

Dále dodává: „Vzpomínám na Ostravu rád a ostravských fotbalistů si vážím pro jejich upřímnost a bojovnost. Máte dobré mužstvo a můžete jeho výkon ještě zlepšit. A to Vám ze srdce přeji.“

Čtu to již několikrát za sebou. Několik částí jeho vzpomínek zní jako pohádka.

Poslední odstavec přání „pana trenéra“ Vytlačila Baníkovcům, jakoby kopírovalo současnou situaci, kdy naše mužstvo je na čele tabulky.

Josef Pavlačík

ÚRAZY V PRACOVNÍM PROCESU

Každý pracovní úraz je smutnou záležitostí. Jedná-li se o úraz smrtelný, je to tragédie, při úrazech hromadných je to katastrofa. Snad žádná pracovní činnost není tak ohrožována přírodními silami, jako je hornictví. Jsou to otřesy důlních hornin, které způsobují závaly. Dále jsou to výrony plynů s průvaly důlních vod někdy i s obsahem smrtelného sirovodíku, které způsobují havárie se ztrátami lidských životů. K tomu nutno přičíst výbuchy metanu a požáry uhelného prachu se vznikem oxidu uhelnatého. Všechny tyto okolnosti zapříčinily obrovské důlní katastrofy, velké hospodářské škody a hromadné smrtelné úrazy. V dnešní době bohudík na českých dolech již nedochází k takovým těžkým haváriím, jak je tomu dosud v Číně, Rusku či na Ukrajině, o nichž se často dočítáme z pera Ing. Hájků v časopise Horník. Přes všechny nepříznivé a neočekávané případy způsobené neovladatelnými přírodními silami v hornictví má největší vliv na úrazovost a havárie selhání lidského činitele. V první řadě je to nedodržování bezpečnostních předpisů a předepsaných pracovních postupů některými zaměstnanci. Bezpečnostní předpisy jsou vypracovány na podkladě zkušeností z různých pracovních úrazů a havárií, aby se při jejich dodržování již neopakovaly. Podniky a závody věnují velkou pozornost školení zaměstnanců o bezpečnosti práce, pravidelnému přezkušování technických pracovníků a provádění bezpečnostních kontrol na pracovištích. Tyto kontroly pravidelně konají nadřízené orgány a inspektoři OBÚ. Přesto jsou bezpečnostní předpisy často porušovány. Děje se tak nekázně a hazardováním pracovníků, někdy i pod vlivem alkoholu a dokonce i kouřením v zaplňovaných prostorech, jak bylo zjištěno při šetření některých důlních katastrof. Počinání rakovných nezodpovědných pracovníků postihlo nejen je, ale též ostatní nevinné pracovníky. Na odstraňování následků těžkých úrazů a havárií pracovaly čtyři záchranářů HBZS a závodních ZS často s nasazením vlastních životů.

Pro zajímavost chci popsat jeden pracovní úraz, který měl za následek smrt pracovníka. Není to typický hornický úraz. Stal se na povrchu Dolu Hlubina a byl způsoben i při dodržení předepsaných ČSN. Scházela však kontrola skutečného stavu elektrického stroje. Bylo to počátkem srpna 1972, kdy se během soboty a neděle prováděla rekonstrukce vstupní brány do závodu Hlubina. Pro svařovací práce byl tam přemístěn svářecí agregát Triody z dřevišť, kde sloužil k opravě důlních vozíků. Jelikož v prostoru vrátnice nebyla žádná třífázová zásuvka, pověřený elektrikář odmontoval zástrčku kabelu stroje a kabel připojil správně v rozváděči 380 V umístěném ve vrátnici. Po skončení práce na vstupní bráně v neděli byl kabel svářečky odpojen v rozváděči, ale zástrčka již nebyla ke kabelu připojena. V pondělí po přemístění svářečky do přístřešku na dřevišti byl elektromistrem pověřen mladý elektrikář B., aby zapojil kabel. Elektrikář, který v té době navštěvoval večerní průmyslovou školu elektrotechnickou, připojil zástrčku dle ČSN 34 0165 pro barevné označení vodičů, které určují, že pro fázové vodiče jsou určeny barvy černá, modrá a červená. Jelikož to byl kabel starší výroby, který neměl čtvrtý ochranný vodič barvy zelenou (žlutozelenou), napojil ochranný kolík zástrčky vodičem barvy šedé. Vodiče barev červené, černé a modré připojil ke třem fázovým kolíkům. Když měl zástrčku v trojfázové zásuvce, zapjal agregát, jehož motor se roztočil ve směru označeném šipkou. Neprovedl však kontrolu kovové kostry stroje zkoušečkou na izolační stav. V případě napětí na kostře by to rozsvícená doutnavka zkoušečky signalizovala. Po skončení ranní směny nastoupila tříčlenná četa zámečnické dílny ke své přesčasové práci na opravě důlních vozíků. Četu vedl přední zámečnický dílny Z. P., který byl specialistou na opravy všech druhů strojů na šachtě, ať to byl unikátní těžní parní stroj nebo důlní kombajny. Dalšími členy této

opravářské čtyři byli svářeč a zámečník. Jejich práce spočívala v tom, že staré proděravělé korby důlních vozíků byly elektrickým obloukem svářečky odpáleny a nahrazeny novými korbami, které byly elektricky přivařeny k podvozkům vozíků. Krátce po 14. hodině byl hlášen na dispečink závodu smrtelný úraz na dřevišti, při němž zahynul vedoucí čtyř opravářů. K postiženému byl ihned přivolán z ordinace, která se nacházela vedle dřevišť, závodní lékař. Ten bohužel konstatoval už jen smrt.

Poněvadž jsem se zúčastnil společně se zástupci OBÚ a VB šetření příčiny této tragédie, pokusím se ji stručně popsat. Po spuštění svářecího agregátu chtěl svářeč elektrickým obloukem odpálit dřevitou korbu vozíku. Oblouk neměl dostatečnou intenzitu a odpálení se nepodařilo. Proto požádal předáka Z. P., aby zkontroloval, zdali motor svářečky má správný směr otáček. Svářecí stroj byl umístěn v přístřešku tak, že průzor stroje, jímž bylo možno zjistit směr otáček, byl vzadu. Proto se musel postižený naklonit nad svářečkou, přičemž se obnaženou hrudí dotkl kostry stroje. Tím byl zasažen elektrickým proudem o napětí, které bylo na kovové kostře asi 220 V proti zemi. Propocené tělo postiženého a místo dotyku poblíž srdce zřejmě napomohly ke smrti. Když jsme zjišťovali, jak se elektrické napětí na kostru stroje dostalo, zjistili jsme, že kostra stroje byla připojena ochranným vodičem, ale bohužel barvy červené, který byl v zástrčce kabelu zapojen na fázi. Jak jsem pak zjistil, červený vodič kabelu zapojil v agregátu jako vodič ochranný pracovník jedné ostravské navijárny, kde byla svářečka v generální opravě. Tento pracovník navijárny zřejmě neznal příslušnou normu o zapojování vodičů. Svářecí agregát se rozběhl ve skutečnosti i na dvě fáze, když fáze třetí byla na kostře stroje, a tak to vypadalo, že je vše v pořádku.

Smrt výborného pracovníka byla způsobena opomenutím elektrikáře provést kontrolu zkoušečkou. Za tuto nedbalost byl mladý elektrikář odsouzen soudem k trestu odnětí svobody s podmíněným odkladem.

Ing. Oldřich Kaminský

NEJVĚTŠÍ DŮLNÍ KATASTROFY VE SVĚTOVÉM HORNICTVÍ OD R. 1989

01. 06. 1989	Důl Stolzenbache	Německo	výbuch uhelného prachu	51
17. 11. 1989	Důl Morava	Srbsko	požár při výbuchu	92
18. 10. 1990	Důl Barbora	Česko	výbuch	30
11. 1990	Důl Yanicak	Turecko	výbuch	68
26. 08. 1990	Důl Dobrnja	Kreka Bosna	výbuch	186
04. 1991	Důl Sanja-hoe	Čína Šansi	výbuch	147
03. 03. 1992	Důl Kozlu	Turecko	výbuch	270
09. 06. 1992	Důl Suchodolskaja	Ukrajina	výbuch	59
07. 05. 1993	Důl Nosea	JAR	výbuch	53
08. 1994	Důl Malangas	Filipíny	výbuch 91+58 nezvěstných	
19. 08. 1994	Důl Kuangi	Čína	výbuch skladu trhavin povrch	73
26. 09. 1995	Důl Gajlidih	Indie	průval vody z povrchu	70
05. 1996	Důl Henan	Čína	výbuch	84
05. 08. 1996	Prov. Uün-nan	Čína	průval bahnin v dole na zlato	79
27. 11. 1996	Důl Dong-tsung	sev. Čína	výbuch	114
03. 1997	Důl Henan	stř. Čína	výbuch	86
28. 05. 1997	Důl Fu-sun	Čína	výbuch	60
07. 1997	Důl Kagera	Tanzanie	zával v dole na zlato-více než	100
11. 1997	Prov. Pashan	Čína	důl na zlato-zával	89
02. 12. 1997	Důl Zyrianovskaja	Rusko	výbuch	67
24. 01. 1998	Wang-jay-ing	sv. Čína	výbuch	78
04. 04. 1998	Důl Skočinskij	Ukrajina	výbuch	63
12. 12. 1998	Důl Ta-sing	Čína	výbuch	64
24. 05. 1999	Důl Zasjad'ko	Ukrajina	výbuch	49
11. 03. 2000	Důl Lugansk	Ukrajina	výbuch	81
27. 09. 2000	Důl Monk-kun-kou	Čína	výbuch	135
21. 4. 2001	Prov. Šan-si	Čína	výbuch	48
19. 08. 2001	Důl Zasjad'ko	Ukrajina	výbuch	52

(Číslo na konci textů znamená počet smrtelných úrazů)

Ing. Lubomír Hájek

**KLUB PŘÁTEL HORNICKÉHO MUZEA OKD SI VÁS DOVOLUJE POZVAT
NA PRAVIDELNÉ PŘEDNÁŠKY VE II. ČTVRTLETÍ 2004**

Ostrava-Petřkovice:

LXXXIX. KLUBOVOU BESEDU

v úterý 4. 5. 2004 v 15 hodin

PROGRAM

PhDr. Karel Jiřík: Pietní vzpomínka ke 110. výročí zastřelení 12 horníků u jámy
Trojice

XC. KLUBOVOU BESEDU

v úterý 1. 6. 2004 v 15 hodin

PROGRAM

Prof. Ing. Jindřich Bilan: Vzpomínka na důlní neštěstí v roce 1894

XCI. KLUBOVOU BESEDU

v úterý 7. 9. 2004 v 15 hodin

PROGRAM

Ing. František Papřok: Záchranářství včera a dnes

Pobočka Petřvald:

13. 5. 2004: Mgr. Martin Juřica: Archiv města Ostravy

10. 6. 2004: Ing. Jiří Šebesta: Nové výplňové a těsnící hmoty, aplikace pro hornictví

9. 9. 2004: Ing. Osvald Pencek: Ražba štítem v podmínkách Dolu Julius Fučík,
spojovací překop 7. patro

**Besedy v pobočce Petřvald se konají vždy v 15.00 hodin ve Středisku kulturních
služeb (naproti muzea), místnost č. 2 dole vlevo.**

Výbor KP HM OKD

Na všech akcích tradiční občerstvení

Tiráž

Vydává: KP HM OKD, předseda Ing. Zdeněk Dombrovský, CSc.

Redakční rada: Ing. D. Javorský, Ing. O. Podhajský, Ing. K. Malík

Redakce: Prokešovo nám. č. 6, 702 00 Ostrava, tel. 596 262 271, 596 131 804

Tisk: Tiskárna PROPIS